

Raluca Șerban Naclad

PEȘTII DIN ACVARIU

(Cronică apărută în revista de cultură *Tomis*, rubrica „ARTelier“, nr. 4/2009)

V-ați pus vreodată întrebarea dacă ați rezista închiși o oră cu doi nevrotici care să vă vorbească neîntrerupt? Regizorul Szabó K. István, despre care ar trebui să se scrie măcar la fel de mult ca despre Radu Afrim, a făcut acest experiment prin spectacolul *Râs nervos*, piesa de rezistență a stagiunii prezente, la Teatrul Tineretului din Piatra Neamț. Dincolo de punerea în scenă, foarte bună, un interes deosebit trezește textul în sine, scris de Christopher Durang

Pusă în scenă, pentru prima dată, în 1987, piesa lui Christopher Durang, dramaturg american, răsfățat al Broadway-ului, își păstrează actualitatea mesajului prin centrarea narațiunii pe o toxicomanie diversă: de la efectul alienant al televiziunii până la dependența de literatura motivațională și de terapii în grup. Prins în cercul agresiunilor citadine, omul nu-și mai regăsește echilibrul pentru că e măcinat de sentimentul propriei fragilități, pe care încearcă să-l țină sub control cu medicamente psihotrope, dar îl și ascunde, prin comportament agresiv. Piesa *Râs nervos* e construită pentru două personaje. *Ea*, maniaco-depresivă de tip agresiv, urăște să vadă fericirea celorlalți. Are două ținte speciale ale acestei uri: Maica Tereza și Oprah Winfrey. Motivul este simplu: popularitatea lor, căci *Ea* și-a dorit întotdeauna să fie actriță, însă fragilitatea psihică a împiedicat-o. *El*, un bisexual, depresiv astenic, încearcă să se convingă în fiecare dimineață, în fața oglinzii, că viața merită să fie trăită. Cei doi se întâlnesc în fața standului cu conserve de ton dintr-un supermarket. *Ea* îl lovește în cap cu o conservă pentru că *El* îi obturează trecerea, fiind prins în studiul profund al textului de pe eticheta unei conserve. În finalul piesei, ajung la o minimă comunicare printr-un exercițiu comun de inspirație și expirație, dar care este începutul unei armonizări a sufletelor lor bolnave de singurătate.

Un mesaj al piesei, care nu știu să fi fost semnalat de critică (m-am uitat peste aproape toate cronicile postate pe internet, inclusiv cele americane), este acela că trebuie să ne asumăm consecințele

unei lumi în care Dumnezeu a fost declarat mort. Durang nu face nicicum apologia întoarcerii la credința religioasă, însă atrage atenția că fragilitatea psihică, pândă dezechilibrului, este mult mai mare într-o lume atee, dominată de perspectiva plutirii spre un final aneantizant. În acest caz, supraviețuirea devine o chestiune de terapie. Că lucrurile stau așa, o dovedește momentul intrării în scenă (o dublă scenă: a piesei propriu-zise și a emisiunii tv) a *Pruncului din Praga* (statuetă celebră înfățișându-l pe pruncul Iisus), ca invitat al show-ului realizat de Oprah Winfrey. Replicile nevrotice, care i-a luat, ilicit, locul celebrei prezentatoare tv, face ca discursul religios al Pruncului să cadă în deriziune. Dialogul lor înseamnă, de fapt, un joc absurd, al dilemelor care conduc spre o fundătură existențială.

Cei doi actori ai piesei merită toate aplauzele. Cezar Antal ar trebui văzut pe toate marile scene. Cu o constituție serafică, de spiriduș, poate duce roluri foarte grele, complexe. De câte ori l-am văzut pe scenă mi-a dat impresia că știe ce face, că acel rol putea fi jucat maximal numai în acel mod. Așa se întâmplă și în această piesă. Cu jachetă strânsă pe trup, aurie, cravată cu silueta lui Bart Simpson, pantaloni vârgați, pălărie roșie, teniși, personajul jucat de Cezar Antal ne arată cât de mari furtuni, psihice și hormonale, poate suporta un corp uman. Isabela Neamțu, cu iritanți cercei roz-bombon, cu geantă tricotată făcută mănuașă, în care ascunde un pistol, a mizat pe un rol rostit în forță de la un capăt la altul, fără supapă de detensionare. Aproape că m-a durut inima urmărind-o. Poate ar fi trebuit mai multe nuanțe în interpretarea ei, dar a dovedit că este o actriță de forță. Aș avea totuși ceva de amendat. Piesa mizează pe intimitatea cu spectatorii (s-a jucat la grădina, iar unele replici erau adresări către spectatori). Adoptarea unei poziții statice, în picioare, în timpul rostirii monologurilor, a cenzurat oarecum această comunicare directă. Ca spectator, aveam impresia că mă uit la niște pești din acvariu. Pe de altă parte, e adevărat că felul alienant de a trăi ne împiedică să comunicăm firesc, fiind marcați de tendința de a-i privi pe ceilalți ca pe niște pești în acvariu.

Regizorul, Szabó K. István, a oferit prin această montare o lecție de economia spectacolului: cu mijloace minime, s-a obținut un efect maxim. Recuzita a fost minimală: un cărucior de cumpărături, niște conserve, un pistol, niște panouri iluminate. Păcat că nu am reușit să aflu cine a conceput costumele.

De admirat și exercițiul fotografic al tinerilor Alexandru Boicu și Mihaela Jipa, vernisat înaintea premierei, în holul teatrului. Expoziția a întregit atmosfera piesei, ca o extensie suprarealistă a celor două personaje. *El* și *Ea* sunt surprinși în diverse locații (sală de biliard, cabinet ginecologic, stadion, autobuz), cu diverse costume, care se înscriu în sfera acelor obsesii, nevroze, ce îi transformă într-o strecurătoare prin care trece fericirea, rămânând, zilnic, doar zațul deznădejdiei.